

Zigeunergebroed

Pat van Beirs

Zigeuner
historische roman
gebroed

moon

© Pat van Beirs, 2015

© Omslagbeeld: *Aphrodite* van Alexander Scaramanga en *Nouveau et exact dessein de la ville de Gent* van Johann Michael Probst

Omslagontwerp: Kris Demey

Typografie: Perfect Service

ISBN 978 90 488 2936 1

ISBN 978 90 488 2937 8

NUR 285

www.uitgeverijmoon.nl

www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

Moon is een imprint van Overamstel uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Historische roman voor meisjes en andere mensen.
Gefatsoeneerd dagboek verboden voor lezers en
lezeressen onder de zestien.

Voor Jean-Claude, met wie ik het niet had gekund

'Embrassez la liberté sur la bouche...'

'Zoen de vrijheid pal op de mond...'

- Omwentelingslied 1830

De dochter (17): 'Een burgermeisje? Maar dat ben ik helemaal niet. Ik heb geen burgerhart, ik wil geen burgertrutje zijn, geen salonjuffertje, geen dame die de hele dag niets doet, ik wil dienen tot iets en mij nuttig maken in deze wereld van nu, die vuilnisbelt, die poel van pijn, die zee van verdriet, dat moeras van misbruik en oneer, dat krankzinnigengesticht vol verderf.'

De vader (41): *'Ja, ik lees stiekem het dagboek van mijn dochter. Om te zien of ze daadwerkelijk mijn voorschriften naleeft. Ik druk haar dingen op het hart als "Om alles uit het leven te slepen wat het te bieden heeft, moet je actief zijn, geslepen en er de moed op nahouden om je jeugd tot op het bot te beleven", maar voert ze dat uit in de praktijk? En hoe wild is ze wel in het echt? Of is ze stiekem veel te wild en mag ik het niet weten? Ik wil het weten. Ik moet het weten.'*

Intro: *Giralda*

Gent, 13 maart 1812

Jawel, ik ben zigeunergebroed. Ik heb zwart haar en felle, donkere ogen, maar voor de rest ben ik begiftigd met de fijne geelaatstrekken van mijn vader. Ik heb wel zigeunerbloed in mijn aderen en dat voedt een wild, woest leeuwinnenhart, waar ik trots op ben. Niet voor niets heet ik immers Romanie, dochter van Giralda, een Romamoeder die vandaag op de Vrijdagmarkt in Gent met de guillotine wordt terechtgesteld nadat ze net een week geleden in het tuchthuis van mij is bevallen.

Mijn vader, bandiet van beroep, heeft er alles aan gedaan om de geplande onthoofding van mijn moeder tegen te houden, maar de alom gehate Jean-Joseph Trinquier, de onderzoeksrechter, de rechterhand van Frans generaal Ferrand, de dwingeland van Gent, aangesteld door Napoleon zelve, is onverzettelijk in zijn drang om mijn moeder te doden.

Trinquier heeft een gouden neus. Zijn echte werd afgeschoten tijdens het volksoproer van Parijs toen Napoleon in 1795 de koningsgezinden liet neermaaien met kanonskogels. Trinquier ving daarna bovendien als trouwe adjudant van Bonaparte nog een houw voor hem op van een verbolgen vijand uit het volk. Ja, Napoleon dienen heeft zo zijn prijs. Desondanks heeft Trinquier een goede neus bewaard voor het ontdekken van verraders. Althans, verraders volgens hem.

Hij draagt niet voor niks de bijnaam de Verhinderaar. Hij verhindert onze vrijheid van Vlaming en legt ons als dwingeland

die optreedt in naam van een dwingeland het Franse juk op. Hij ruimt graag iedereen uit de weg die hem niet zint, inclusief mijn vader, Honoré-Pierre van Pottenberghe de la Pâterie, nu bandiet in de bossen. Mijn vader rukte Trinquier bij diens weigering tot een mildere straf voor mijn moeder in een gebaar van razende onmacht publiekelijk zijn vergulde neus af waar Trinquiers eigen getrouwen bij stonden, iets wat de Fransman zelf ziedend maakte, woest van wrokkigheid. Ze trokken allebei hun sabel en hakten op elkaar in, maar werden gescheiden door hun respectieve handlangers om een groot handgemeen tussen beide partijen te vermijden, daar aan de zoom van het bos te Beernem onder de witte vlag van de vreedzame onderhandeling. Trinquier was mij als baby komen brengen – schijnbaar een nobele daad, maar later bleek het een vuige valstrik – om een ultimatum te stellen, vergezeld van zijn legertje Franse volgers. Als mijn vader zich niet zou overgeven met zijn bende booswichten uit de bossen, ging mijn moeder onherroepelijk onder de guilotine.

Mijn vader had als opgegroeide jongeling van 17 geweigerd om zich te laten inlijven bij het Franse leger, la Grande Armée van Napoleon Bonaparte, de zelfverklaarde Keizer van het Westen. Mijn vader, uit een trots en illustre adellijk geslacht uit Gent, wilde zich eerst laten vervangen voor zijn gedwongen legerdienst, maar de beide kandidaten die hij met zijn laatste familie-goud had geronseld en afgekocht, werden afgewezen omdat ze kleiner waren dan limietlengte 1,62 meter. Mijn vader, die 1,79 meter groot is, schoot zich daarop in de rechterhand om ongeschikt te worden verklaard voor militair gebruik, iets waarvoor hij opgesloten werd in rekruteringsoord Sint-Pietersabdij. Met een verminkte gebruikshand kun je immers geen geweer hanteren en afvuren in de strijd. Hij ontsnapte echter en werd een buiten de wet gestelde bandiet en struikrover in de bossen van Beernem, waar de zigeuners als immer verjaagde voortvluchtigen hun diep verscholen kamp hadden. Hij werd hun leider, door zijn trotse blik, zijn gereserveerde gedrag, zijn adellijke

houding en zijn natuurlijke zin voor leiderschap. Met hen lokte hij als aanvoerder van een bende woestelingen en roofridders Franse konvoeien in een hinderlaag en beroofde hij rijke, Fransgezinde burgers.

Zigeuners zijn uitschot, zo zegt men, afval, vuilnis, de verschoppelingen der Aarde. Nog minder waard dan bezembinders, straathandelaren of vertinners. We worden bestempeld als dronkaards, dieven, nietsnutten die zedeloos zijn en ongeletterd, maar het zijn de Fransen, die ons nota bene op een vriendelijke manier 'les gens du voyage' noemen, die wild, brutaal en arrogant tekeergaan. Zij begaan baldadigheden tegenover de lokale bevolking en wanen zich oppermachtig. Zij permitteren zich werkelijk alles. Zij zijn de ware luiaards en dieven, en storten dit land van ons in diepste armoede, die met geen mond of pen valt te beschrijven. Ze roven alles leeg. Iedereen die het waagt zich te verzetten, wordt als onkruid uitgeroeid. Bovendien misbruiken ze onze mooiste vrouwen.

Mijn moeder, die, zoals haar reputatie terecht stelde, begiftigd was met een grote natuurlijke, wilde schoonheid, weigerde toen ze werd opgepakt als noodgedwongen dievegge – we hadden van de honger zelfs onze eigen paarden opgegeten – om de schuilplaats van mij, mijn vader en mijn stam op te biechten en om concubine te worden van Trinquier, minnares en bijvrouw, zoals dat heet. Nu zal ze worden onthoofd op basis van een reeks misdaden begaan jegens de onderdrukker. Haar worden ten laste gelegd: zwarte hekserij of nigromantie, ontucht, rebellie, landverraad, verspieding en spionage tegen het rechtmatige regime, het ronselen van bendeleden en medewerkers in de misdaad, knevelarij, heling van gestolen waren, opruiing jegens de Franse overheid, aanzetten tot desertie en groepsterreur door het plegen van roofdiefstal als chauffeur (chaufferen is marteling via vuur aan de voeten). Kortom, behalve vergiftiging en kindermoord zowat de hele catalogus van misdaden tegen de inwendige veiligheid van de Staat.

En ja, Trinquier had zijn aanklacht, zijn eindeloze reeks aan-

klachten, zorgvuldig en tot in de puntjes voorbereid. Maar we zaten als zigeuners en opstandelingen midden in de winter in de modder, zonder eten, met te weinig kleren en blootsvoets. Mijn vader had zelfs zijn eigen laarzen met vergulde tressen, die vol zaten met luizen, opgestookt om onze voeten te verwarmen. We konden niet anders dan de Franse vijand bestoken, te lijf gaan, zijn gezag ondermijnen en zoveel mogelijk schade toebrengen om te overleven in de onherbergzame bossen. De oudere woudverstekelingen herinnerden zich de nog veel strengere winter van 1794-95 en de rundveepest, die samen voor een onwaarschijnlijke hongersnood hadden gezorgd. In de ogen van Trinquier was er echter geen genade voor overtreders. Ieder vergrijp was goed voor de zwaarste straf: de dood.

Trinquier, zo vertelde mijn vader me later, veel later, beriep zich op de wet van 10 juni 1794 (volgens de revolutionaire kalender 22 prairial de l'An II) en de Code Pénal van 1810, Napoleons Grote Nieuwe Wetboek, om de kwijtschelding te verwerpen die mijn vader had aangevraagd met een brief van vrijstelling voor mandoodslag begaan onder invloed van woede, alcohol of uit wettige zelfverdediging. Trinquier bracht mijn moeder daarop een bezoekje in haar cel en beval haar in beleefde termen, niet bars, toe te geven aan zijn eisen: het keizerrijk dienen door hem in alles ter wille te zijn, zodat zij en haar baby een deftig leven zouden hebben. Mijn moeder, trots als ze was, spooog hem in het gezicht toen hij te dichtbij kwam en spuwde hem bovendien de volgende woorden toe: 'Een natuurwet die veel ouder is dan die van uw Napoleon, stelt dat je een pril mens zijn vader en moeder niet mag ontfutselen. U bent hier de misdadiger, niet ik.' Waarop Trinquier haar speeksel van zijn gezicht veegde, zuchtte en gespeeld verontwaardigd – op zijn Frans – mijn moeders cel uit beende.

Mijn vader vroeg voor mijn moeder om een lijfstraf aan de schandpaal of een ontrend publiek vertoon in de ijzers, desnoods levenslange dwangarbeid, maar tevergeefs. Trinquier, gehuld in zijn zwarte kostuum en ronde hoed met opgeslagen rand en zwarte pluimbos, zag er net zo zwart uit als zijn ziel. Op zijn

borst prijkte het embleem van de Franse Revolutie: een zilveren bijlbundel aan een driekleurig lint. Hij droeg dit keer een glimmend koperen nepneus, daar midden op de Vrijdagmarkt te Gent – een van de vele uit zijn collectie nepneuzen –, rondstruinend als een zwarte pauw, daarboven op het schavot met de guillotine, omgeven door een grote menigte en beschermd door een haag Franse soldaten met geweer en bajonet in de aanslag.

Het was drie uur in de namiddag op vrijdag 13 maart 1812 en de schichtige schlemiel Henri-Joseph Boitquin, de scherp-rechter-beul uit Valenciennes die in 1808 in Brugge de bende van Baekelandt had terechtgesteld en heimwee had naar de bijl als instrument des doods, spijkerde plechtig het bericht van de terdoodveroordeling aan de zijkant van zijn guillotine. Giralda, mijn moeder, lag onder de guillotine met haar gezicht naar boven. De Fransen wisten blijkbaar al te goed hoe ze een straf nog wreedaardiger moesten maken dan ze al was.

Trinquier wendde zich tot mijn moeder: ‘De zon streelt je wangen. Hervind vrede in jezelf om je te verenigen met je zigeunergod!’

‘Mijn zigeunergod zegt dat je mag ontploffen!’ beet mijn moeder Trinquier toe.

‘Wel dan, wees klaar om je bij hem te voegen in de Hel, vervloekte zigeunerin!’ Mijn moeder blafte vrijmoedig, haar doods-vrees ten spijt: ‘U had dokter moeten worden met dit scherpe medicijn dat alle ziekten zo snel genezen kan. Dat een Franse scherprechter mij ombrengt op een vrijdag, dat brengt echter ongeluk! Vooral voor u.’ Trinquier rechtte zijn rug en liet zijn stem weergalmen over het plein. Hij overgoot de menigte met zijn Nederlands met verhakkeld accent, hij die gewoon was zich enkel uit te drukken in verfijnd Frans: ‘Monsieur de Pottenberghe, vertoon u en ik bied u uw vrouw aan in ruil voor uw vrijheid.’ Mijn vader, verkleed als vuile zwerver, trad door de menigte heen naar voren en liet zich horen: ‘Hier ben ik, meneer Trinquier, laat mijn vrouw gaan. Ik leg mijn lot in uw handen.’

Mijn moeder tierde dat mijn vader zich uit de voeten moest

maken, dat ze verraden waren. Trinquier grijnsde op zijn schavot en gebaarde tegelijk naar de beul en zijn soldaten. De beul drukte de hefboom naar beneden, waardoor het mes van de guillotine naar beneden viel en de keel van mijn moeder doorkleefde. Haar doodskreet werd abrupt gesmoord in een enkele gorgel en haar hoofd viel in de mand eronder, terwijl een grote geiser bloed uit haar afgeknotte romp spoot en het mes overspoelde dat net haar hals had doorgesneden.

Mijn vader slaakte een waanzinnige kreet, haalde zijn duo fraai gegraveerde pistolen van de Manufacture des Armes à feu Boutet de Versailles onder zijn haveloze kleding vandaan en schoot ze leeg in de richting van Trinquier, die zich echter vliegensvlug achter zijn guillotine verschanste. Eén kogel ketste af op het blinkende bloedblad dat mijn moeder had vermoord. Het andere projectiel raakte de beul in het rechteroog en verliet diens wanstaltige kop aan de achterkant, zodat Trinquier werd volgespat met stukken hersenpan, klodders brein en vlagen bloed. Zijn glimmend koperen neus kleurde rood.

De soldaten drongen naar voren en staken met hun bajonetten in de omstanders om bij mijn vader te komen, maar die werd meegesleurd door zijn kompanen, erg tegen zijn instinct in, want eigenlijk wilde hij mijn moeders hoofd, dat hoofd met die felle ogen, die nu zonder zicht scheel en witglazig waren ingevallen. Dat hoofd dat zou prijken op de schandpaal als vermaning voor argeloze vrijbuiters en overmoedige opstandelingen om nooit ofte nimmer de Franse overheerser te tarten of te tergen.

De woonwagen van mijn moeder zou volgens zigeunergebruik ritueel verbrand worden, maar dan zonder haar stoffelijk overschot erin. Mijn vader, hulpeloos snikkend, in tranen en leeg, liet zich meevoeren door het tumult van de ordeloze menigte die in paniek alle kanten uit stoof bij het geluid van schietende soldatenkarabijnen. Ze sleepten hem mee naar een bakkerij aan het Groot Kanon waar in de laadkelder, die grensde aan het water, een bootje wachtte dat hem 's nachts zou wegvoeren. Hij verstopte zich daar tot het donker werd en zwoer dat hij

Trinquier zou doden. Ooit. Toen zuchtte hij en dacht aan mij, verborgen in Beernem. Voor mij wilde hij leven. Voor mij moest hij blijven bestaan.

Vroege jeugd:
waarin ik in Engeland opgroeï
tijdens de vakantie

Mijn vader is mijn held. Hij is immers geen afwezig figuur. Hij doordringt mijn bestaan. Hij is mijn zeepaard, want bij dat bijzondere dier is het de vader die drachtig is en zijn telgen in een buidel op zijn buik draagt. Ik beeld me mijn vader dus graag in als zeepaard. Hij had mij als zigeunergebroed makkelijk kunnen achterlaten bij Zimbardo, het stamhoofd van de zigeunerclan waarvan mijn moeder lid was geweest. Maar dat deed hij niet. Ik was zijn dochter, zigeunermoeder of niet. En hij bleef mijn held. Tenminste, tot hij hertrouwde, maar dat deed hij pas toen hij naar Gent terugkeerde nadat Napoleon bij Waterloo was verslagen en de Fransen afdropen om plaats te maken voor het Hollandse regime.

Eerst vluchtte hij met mij als pasgeboren baby'tje naar Groot-Britannië. Hij kon dat doen met behulp van de smokkelaars langs de Vlaamse kust, die de Franse schepen te slim af zijn en hun de loef afsteken door tussen de zandbanken heen en weer te golven. Die schuimers brachten ons naar Looe op de Engelse zuidkust, bij zijn Engelse moeder op haar landgoed daar, niet ver van St Michael's Island, tussen Polperro en Downterry in het district Caredon van graafschap Cornwall, land van rotsige kustinhammetjes, tinmijnen en een taal die doet denken aan trollen, koning Arthur en kolkende scheepsrampen. Kinderen kunnen er altijd blootsvoets door het leven en ik groeide tijdens lange zomerperiodes van mijn vroege leven, weg van Gent, op als strandjutter aan zee en als schaapherderinnetje in de heuvels.

Mijn Engelse grootmoeder, mijn vaders moeder dus, beheerde een *estate*, een landgoed met *manor house*, een statig landhuis, eigenlijk een uit de voegen gegroeide herenboerderij met bijgebouwen en tal van velden, weiden en uitgestrekte landerijen die vele heuvels besloegen en wol leverden en lammetjes. Ze was rijk, mijn grootmoeder, want in Engeland berekent men je rijkdom aan de hand van het aantal heuvels dat reliëf geeft aan je eigendom. Het geslacht Trelawny heerste over een gebied van vijftien heuvels dat grensde aan de woeste kustlijn van Cornwall, waar de zon in de zomer zindert op zee. Het heette – *o surprise, surprise!* – Hill Haven (Heuveltoevlucht) en ik werd daar allesbehalve tam als een lam.

Mijn vader kreeg dáár weer grip op zijn leven, met als motto '*reculer pour mieux sauter*', 'een nieuwe aanloop nemen in het leven'. Hij gaf mij alle vrijheid, voor zover die niet werd ingeperkt door mijn Engelse oma. Die stond erop dat ik salonmanieren leerde en mij niet alleen het leven eigen maakte van liederlijke landlui en *scalawags*, die strandschobbejakken die aangespoelde schatten uit de machtige golven slepen en die verbergen in geheime grotten. De kust was ver van de stijve theetoestanden in Londen, Bath of Bristol waar ik dikwijls naartoe werd gevoerd om op te zitten als een poedel en te praten over ouwe koetjes en nieuwe kalfjes.

Ik peddel echter liever in een kano van koeienhuid op zoek naar zwerfvuil op zee dat bruikbaar is voor mijn eigen *pirate's cove*, een verlaten zeeroversinham onder een verkruimelde wachttoren uit de tijd van Hendrik de Achtste, de koning die meer vrouwen verorberde dan een middeleeuwse draak dat kon, die geschubde vliegende monsters die vuur spuwen en mooie maagden oppeuzelen die bijna poedelnaakt aan een rots geketend staan te tieren in de prenten van oma's voorouderlijke ridderverhalen.

Mijn vader liet zich via de connecties van zijn mamá, zoals hij haar noemde, nadruk op de tweede 'a', inlijven in de Royal Navy om de Franse vloot te helpen bestrijden. Eigenlijk kocht zijn moeder voor hem een graad van *subaltern*, de laagste rang van

officier, zodat hij de harde training van *midshipman*, adellijke scheepsjongen, mocht overslaan. Stel je voor: hij moest met 22 jaar voor adelborst spelen, terwijl de meeste kadetten amper 14 of 15 zijn.

Het bekwam hem goed. Hij vierde triomfen toen hij als luitenant tijdens een zeeslag in het Nauw van Kales het bevel gaf aan de roerganger van de Britse *man-of-war* *Acetophenon* om tussen de Franse fregatten *Cassiphone* en *Gorgone* in te varen en hen beide een salvo van alle kanonnen verkocht onder de waterlijn, toen bleek dat zijn kapitein, ene Horace Rhind-Tutt, geveld was op de brug door een scherpschutter uit het want van tegenstander *Gorgone*.

Admiraal Congreve, een van de grote bazen van de Navy, nam hem vervolgens op zijn schip in dienst als vrijwilliger voor zijn nieuwste wonderwapen, de Congreve-schietraket, waarmee de Britten hun lopende oorlog tegen Napoleon en de vroegere Amerikaanse kolonies in Noord-Amerika wilden beslechten. Het aanvalstuig kwam van de Chinezen, die buizen vol buskruit afvuurden om verre doelwitten in brand te steken, in dit geval aan de andere kant van de wereld: de zeilen in het want van houten slagschepen van Franse of Amerikaanse makelij. Van die oorlog herinner ik me niets, want ik was toen nog maar heel klein.

Toen ik twee jaar was, keerde vader voor de eerste keer terug naar Gent als lid van de Engelse vredesdelegatie die in de Veldstraat, die toen de belangrijkste straat ter wereld leek, ging onderhandelen met de Amerikanen, waaronder de huidige president John Quincy Adams, over het afsluiten van hun koloniale conflict. Hij moest tolken en vertalen bij de onderhandelingen met de Gentse notabelen en het stadsbestuur. Het Verdrag van Gent werd getekend op de kerstavond van 1814, maar de ene oorlog tegen de Amerikanen was nog niet voorbij of die andere tegen Napoleon barstte weer los. Bonaparte, de Corsicaanse dwerg, ontsnapte in februari 1815 van zijn ballingseiland Elba voor de Toscaanse kust en hield het na zijn triomfantelijke terugkeer in Frankrijk nog honderd dagen uit tot Wellington en Blücher hem versloegen bij Waterloo.

Gent was toen het toevluchtsoord van de Franse koning Louis XVIII, *Lowie Diezwiet*, die zo dik was dat mensen betaalden om hem te zien eten in zijn salon aan de Veldstraat in het particuliere hotel van graaf-ondernemer D'Hane-Steenhuysse. De koning was zo corpulent dat hij al begon te zweten bij het heffen van zijn vork, zodat de Gentenaars hem in hun volkstaal Lowie Die Zwiet noemden. Ah, het Gents, ik heb veel plezier beleefd aan dat boeventaaltje, nog meer dan aan de Bargoense kamptaal van mijn moeders zigeuners.

We keerden na de uitdrijving van de Fransen in 1815 voor goed – op vele vakanties in Engeland na – terug naar Gent, waar mijn vader bijna onmiddellijk hertrouwde met Marie-Adélaïde Quadertemper, een grote, gebochelde vrouw uit de bemiddelde bourgeoisie met een pokdalig gezicht maar ogen van het zuiverste azuur, zo blauw als de hemel op een lentedag wanneer de bomen in bloei staan en vrouwen zich godinnen voelen vol levensvuur.

Terug in Gent: *mijn tweede moeder*

Mijn tweede moeder was goed voor mij, maar dat besepte ik pas nadat ik tegen haar mijn gal had gespuwd. 'Jij bent mijn echte mama niet!' Ik kon het niet hebben dat mijn echte moeder dood was, dat mijn vader een nieuwe vrouw had gevonden die mijn ware moeder verving. Iemand voor wie hij lief was terwijl ik mijn echte moeder nooit heb gekend, behalve dan uit de verhalen van mijn vader en het relaas van haar zigeunerfamilie. Als gebroed wilde ik mijn vader voor mij alleen.

Ik wilde geen boze stiefmoeder zoals die werd voorgespiegeld in de sprookjes van de toverlantaarn, die kleurrijke verhaaltjes projecteert op de enige witte wand – gebroken-eierschaalwit, zoals *maman* dat noemt – van ons salon in de kersverse woning aan de Coupure. Mijn vader noemt het de beeldmachine en mijn moeder *la lanterne magique*, want ja, mijn moeder spreekt vooral Frans.

Ze spreekt graag Frans, want dat verheft haar boven het gepeupel dat 'le flamand' klapt en onze fabrieken doet draaien. Ik spreek dus Engels, Frans en Gents, wat mij helpt bij mijn wedervaren als geheime leidster van mijn bende straatridders uit 's Gravensteen, waar mijn vader zijn belangrijkste textielmanufacture in onder heeft gebracht. Lieven Bauwens, die slechterik die zijn Engelse werkgevers verried door hun grootste fabrieksgeheim te stelen, de Spinning Mule Jenny, een wonderweefmachien dat vooruitgang verzekerde op de wereldwijde katoenmarkt, had na zijn val in ongenade een groot gat gelaten in de Gentse weefindustrie. Mijn vader had dat gat opgevuld door

alles wat door Bauwens, die boude boosdoener, werd achtergelaten in zijn vlucht naar Parijs, voor een prikje, een appel en een ei op te kopen.

Ja, mijn vader is een gewiekt zakenman, die vliegensvlug op gelegenheden inspeelt en geen kans laat liggen om ergens profijt van te trekken. Hij ziet direct mogelijkheden in nieuwe uitvindingen. Zo werd hij in de Royal Navy niet alleen rakettenroker, zoals hij dat spottend noemde, of rakettenstoker, maar ook stoomingenieur. '*Constant improvement*', prevelde hij altijd voor zich uit, het motto van zijn moeder. Voortschrijdende vooruitgang. De dagen van de grote zeilschepen waren blijkbaar voorbij. Stoom stootte door. 'Niks beter dan een sterke stoomstoot!' grapte mijn vader weleens, ook al werd de stoommachine in reactionaire anti-vooruitgangskringen de 'blinde woesteling' genoemd.

Omdat mijn vader geen zoon had, vertelde hij alles aan mij. Ik was zijn '*wild child*', zo zei hij, ik kon tegen een stootje en mocht, nee, moest alles weten van zijn wereld, want ooit werd alles wat van hem was, van mij. Adé, mijn niet-boze stiefmoeder, kwam immers nooit meer aan eigen kinderen toe. Waren het de pokken uit haar jeugd die haar onvruchtbaar hadden gemaakt of was ze gewoon veel te nerveus? Waren haar zenuwen haar te veel? Hoezeer ze ook tot Sint-Matthias bad als goede godsvruchtige katholieke vrouw, die heilige die onvruchtbare huwelijken bestrijdt, en daarbij ook nog eens kinkhoest, pokken en vallende ziekte – want die Matthias, da's pas een vermogende heilige –, nooit kreeg ik nog een broertje of een zusje. Of toch, later, veel later. Toen het te laat was. Misschien was het mijn moeders voorliefde voor violetjeslikeur die in de loop der jaren van haar buik een barre woestijn had gemaakt? Want mijn moeders nauwelijks onderdrukte drankzucht, daar leek zelfs Sint-Matthias niet tegen opgewassen.

Pas op, mijn tweede moeder had dan ook het een en ander te verwerken gekregen, hoor! Niet alleen was er de helse druk van het betere bourgeoisbestaan met zijn felle feesten, oeverloze officiële vertoningen en drukke sociale en vormelijke verplichtin-

gen, er was bovendien de onmenselijke druk om zich mooier te maken dan men was, om de schijn op te houden en te schitteren. Ik noem het de schijtschijn.

Mijn moeder had een gezicht waarvan de huid in haar jeugd verwoest werd door de pokken. Haar leven werd gered door een kuur met arsenicum, kwik en zilvernitraat, maar helaas, haar gelaatstrekken hadden het gelag betaald. Verwondert het je dan dat ze geobsedeerd was door allerlei zalfjes en tincturen om de putjeslittekens uit haar jeugd te verdoezelen en ongedaan te maken met behulp van de meest uitzinnige formules en mengsels van ongerijmde bestanddelen? Zoete amandelolie, teer, velroom van sint-jansolie met de urine van drachtige zeugen, paardenmelk en brandnetelextract, kersenbloesem en braambes, de laudanum of zenuwdrank met joodtinctuur die ze zo graag tot zich nam om te kalmeren maar ook op haar gezicht wreef, de aromatische azijnen voor het wekelijkse badwater, ja, zelfs de nieuwe keukensaus la magnonaise, niets was te veel voor het gehavende gezicht van mijn lieve stiefmamá.

Haar gelaat was eigenlijk een slechte weerspiegeling van haar ingoede inborst. De apothekers, zalvendraaiers en parfumboetieks van Gent deden gouden zaken als mijn moeder en ikzelf op gezondheidsstrooptocht de binnenstad afstruinden. Eerst deden we steevast de praktijkwoning aan van Alstorpius Meppel, de bijzondere wondheler die zich Doctor Medicinae liet noemen. Althans, dat prijkte op zijn uithangbord, dat aan zijn fraaie gevel aan de Lindenlei langs het water hing, midden tussen een rij riante huizen van succesvolle advocaten en niet zo geheime genootschappen zoals de Letterkundige Loge of de Rozenkruisers.

Mijn moeder vroeg haar dierbare lijfdokter vierkant en honderdvoetig uit over de allernieuwste remedies en jawel, de mode van het moment was de naaldjesprikkerij die ons uit de Orient kwam aangewaaid, de zogeheten acupunctuur volgens de Ming en Ling-methode, een mengeling van Zweedse en Chinese geneeswijzen die een volkomen evenwicht nastreefde tussen boze, bittere en blijde humeuren in lichaam en geest. Net wat mijn moeder nodig had, natuurlijk.

Zelf bedankte ik feestelijk voor zulke behandelingswijzen, want die prikkjes deden duidelijk pijn – mijn moeder leek wel een speldenkussen met al die naaldjes in haar gezicht en lichaam – maar terwijl ik wachtte op de beëindiging van mijn moeders streven naar geluk onder de vaardige handen van de assistent van dokter Meppel, zijn kwakzalver-rechterhand Ming-Ko, een echte geelheid die mijn moeder sluw mijn vaders geld aftroegelde, grasduinde ik graag in de medische naslagwerken die in lange rijen lederruggen in de boekenkast van de spreekkamer stonden opgesteld.

Omdat mijn Latijn redelijk goed was, toen al, dankzij mijn Britse oma, vermaakte ik me uitstekend met de beschrijving van 's mensens in- en uitwendige teeldelen en andere kwetsbare organen in de vele holten van ons lichaam. Alles wat met heelkunde te maken had, interesseerde me in hoge mate, want ik was aan een opleiding begonnen voor verpleegster en vroedvrouw bij de heren doctores Guislain en Kluyskens aan de bij-scholen van de universiteit gesticht door koning Willem. Die illustere heren hebben inenting tegen de pokken geïntroduceerd, wat mijn moeders gelaat met succes had kunnen redden in haar jeugd. Nu worden zelfs haar duiven tegen de pokken ingeënt, stel je voor.